

**Префіксальні новотвори з компонентом *анти-* у мові сучасних ЗМІ:
функційно-семантичний аспект**

Постановка наукової проблеми та її значення. Короткий аналіз досліджень цієї проблеми. Провідні українські мовознавці традиційно цікавляться проблемами публіцистичного стилю, оскільки важко переоцінити значення мови як засобу масової суспільно-політичної інформації. Зокрема, особливостям мови ЗМІ присвячено фундаментальні праці І. Білодіда, М. Жовтобрюха, С. Єрмоленко, В. Німчука, М. Пилинського, П. Плюща, В. Русанівського та ін. Водночас протягом останніх десятиліть дослідники звертають увагу на інтенсивну модифікацію національного лексикону: появу значної кількості неологічної лексики, семантичну переорієнтацію лексики, зовнішні та внутрішні запозичення в сучасну літературну мову (Б. Ажнюк, І. Каминін, А. Ломовцева, Д. Мазурик, Н. Попова, О. Тодор); акцентують на активізації певних словотвірних засобів, спричиненій законами як внутрішньомовними, так і впливом зовнішніх позамовних чинників (К. Городенська, В. Грещук, Є. Карпіловська, Н. Клименко, О. Стишов та ін.). Тому вивчення специфіки творення неологізмів за допомогою запозичених словотвірних формантів і їх функційних можливостей вирізняється актуальністю.

Мета розвідки – проаналізувати префіксальне словотворення інновацій з компонентом *анти-* у мові сучасних ЗМІ, виявити загальномовні тенденції та оказіональні явища, з'ясувати їх функційно-семантичну специфіку.

Джерельною базою дослідження слугували численні префіксальні новотвори з компонентом *анти-*, зафіксовані в мові інтернет-видань «Волинські новини» (ВН), «ВолиньPost» (ВР) та «Слово Волині» (СВ).

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

Традиційно префікс *анти-* має значення «протиставлення, протилежності, відмінності ознак, спрямування проти того, що позначено твірною основою. Підкреслене написанням через дефіс» [1, с. 32].

У мові ЗМІ часто трапляються лексеми з компонентом *анти-*, які вже ввійшли в лексикографічну практику сьогодення: *антивірус, антигерой, антиенергія, антикультура, антилюбов, антимемуари, антимистецтво, антиполітикум, антиреклама, антиробінзонада, антиробота, антисвіт, антисловник, антистиль, антиутопія, античеснота; антиалкогольний, антивиборчий, антидержавний, антизаконний, антиімперський, антимонопольний, антипідприємницький, антипрезидентський, антирухівський, антиснідівський, антисоціальний, антистресовий, антиурядовий* тощо. Однак нерідко, як показало дослідження, у мові інтернет-видань використовують новотвори цього типу не зафіксовані досі академічними лексикографічними працями.

Префікс *анти-* має високу продуктивність у деривації новотворів здебільшого з політичної сфери, на цій особливості акцентує увагу також О. Стишов, зазначаючи, що «деякі зарубіжні лінгвісти пояснюють це модною серед політиків тенденцією «подовжувати слова та вирази, щоб виграти час, завуалювати ідею, ускладнити висловлення» [2, с. 72].

Активне послуговування префіксальними новотворами з компонентом *анти-* спостерігаємо вже у заголовках, що, очевидно, зумовлено специфікою семантики цих лексичних одиниць і функцією аналізованих інтернет-видань – оперативно висвітлювати явища, події суспільного, політичного життя. Найчастіше автори публікацій використовують у заголовках лексеми, які вирізняються інформативністю, актуальністю, привертають увагу, як-от: *Антимайдан знову кинули на гроші* (СВ, 17.01.2014); *У Донецьку батьки назвали дитину Антимайданом* (ВН, 22.12.2013); *Три поїзди зі студентами їдуть з Одеси на «антисвромайдан»* (ВН, 13.12.2013); *Перевалочну базу антимайданівців знайшли у Харкові* (ВН, 27.04.2014); *У Луцьку відбулась анти-СНІДова хода* (ВН, 29.11.2013); *У Луцьку кличуть на*

«антиєвропейський» мітинг до Києва (ВР, 27.11.2013); Антикризові заходи: на чому доведеться економити українцям (СВ, 06.04.2014). У кримському парламенті вивісили «антибандерівські» плакати (СВ, 25.12.2013). Зауважимо, з-поміж таких новотворів спостережено графічні.

Фактичний матеріал дослідження засвідчує домінування префікса *анти-* у творенні іменних дериватів – іменників і прикметників (*антимайдан, антимайданівець, антимайданівський*). Зафіксована лексикографами щодо цього форманта «активізація сполучення з іменниками і формування переносних значень внаслідок непрямой номінації» [1, с. 31], характерна для мови аналізованих інтернет-видань: *Зазначаємо, що під час акції не постраждав жоден комуніст, лише один антидержавник прищемив собі палець стільцем, після чого одразу викликав швидку невідкладну допомогу (СВ, 17.04.2014).*

Нерідко фіксуємо використання нових антонімічних пар для створення додаткових стильових і стилістичних ефектів: *Перевізникам Волині заборонили везти людей на Євромайдан, а лише на Антимайдан (ВН, 14.12.2013); Євромайданівці та «антиєвромайданівці» у Києві (ВН, 10.12.2013).*

Аналізований афікс, як засвідчує дослідження, більш активно в мові інтернет-видань уживається з чужомовними твірними основами, проте поєднання з питомими твірними основами також доволі продуктивне: *На Волині запрацювала перша «антикорупційна» громадська приймальня (СВ, 15.07.2013), АіФ.іа публікує карту контрольно-пропускних пунктів в Україні. Тут як антисепаратистські блокпости, так і загороджувальні споруди, споруджені проукраїнськими активістами, а також військовими... (СВ, 19.04.2014); На Волині «Правий сектор» перешкодив антиукраїнській діяльності комуністів (СВ, 17.04.2014).*

Цікавим явищем у сучасних ЗМІ стали відантропонімічні утворення (тобто від імен, прізвищ, псевдонімів відомих політичних діячів, керівників тощо) на позначення суспільно-політичних явищ, течій, поглядів.

Зафіксовано такі новотвори й з препозитивним формантом *анти-*, як-от: *Антипутінський марш єдності України – у Луцьку* (ВН, 09.04.2014). Прикметно, що такі лексеми завжди пов'язані з негативною конотацією або принаймні мають розмовне забарвлення.

Спостережено відсутність правописного внормування зафіксованих новотворів, зокрема трапляється в інтернет-виданнях написання препозитивного форманта *анти-* разом і через дефіс, а також у лапках і без лапок («*антимайдан*», *Антимайдан*): «*Гроші! Гроші!*» – *привезені на столичний «антимайдан» не отримали обіцяне* (ВН, 15.12.2013); *Зіброву пропонували співати на Антимайдані* (ВР, 13.12.2013). Очевидно, такі лексеми ще потребують детального вивчення з подальшими внормуванням і кодифікацією.

Висновки. У мові сучасних ЗМІ помітна активізація використання традиційно продуктивного форманта *анти-*, що поєднується з іменниковими та прикметниковими, зокрема питомими й запозиченими основами. Інноваційні одиниці з компонентом *анти-* виконують не тільки номінативну функцію, а й позначені істотною стилістичною маркованістю.

Список використаної літератури

1. Активні ресурси сучасної української номінації : Ідеографічний словник нової лексики / Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк, Н. Ф. Клименко, В. І. Критська, Т. К. Пуздирева, Ю. В. Романюк; відп. ред. Є. А. Карпіловська. – К. : ТОВ «КММ», 2013. – 416 с.
2. Стишов О. А. Глобалізаційні тенденції в префіксальному словотворенні української і білоруської мов кінця ХХ – початку ХХІ ст. / О. А. Стишов // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія». – Вип. 17. – 2010. – С. 67–77.